

BİR BAKIŞTA

Bir bakışta 2024 yılı 6. Sayı

Değerli meslektaşlarımız,

Türk Oftalmoloji Dergisi'nin 2024 yılı 6. sayısı, bilimsel açıdan birbirinden değerli 5 özgün araştırma, bir derleme ve 3 olgu sunumu ile bir editöre mektup ve bir yazar yanıtından oluşuyor.

Bu sayımızda yapay zeka teknolojisindeki önemli gelişmeyi temsil eden büyük dil modelleri (BDM) ile ilgili iki araştırma yer almaktadır. Bu sohbet modellerinin tıbbi bilgi kaynağı olarak kullanılması giderek yaygınlaşmakla birlikte tıbbi sorulara verdiği yanıtların doğruluğu ve anlaşılabilirliği konusu tartışmalara neden olmaktadır. Nitekim son yıllarda bu alanda yapılan çalışmalarda artış olduğu görülmektedir. Aydın ve ark.'nın çalışması bu konu ile ilgili olup, refraktif cerrahide sık sorulan 40 soru 4 farklı dil modeline (ChatGPT 3.5, ChatGPT 4.0, Gemini ve Microsoft Copilot sohbet robotları) yönlendirilerek, yanıtlar uygunluk ve okunabilirlik açısından iki deneyimli refraktif cerrah tarafından değerlendirilmiştir. Soruları doğru cevaplama oranı en yüksek Gemini sohbet robotunda (%87,5) iken bunu Copilot (%60), ChatGPT 4.0 (%52,5), ChatGPT 3.5 (%45) sohbet robotları izlemiştir. Okunabilirlik açısından ise tüm BDM sohbet robotlarının çok zor okunduğu ve verdikleri yanıtların üniversite düzeyinde olduğu gözlenmiştir. Sonuç olarak Gemini sohbet robotunun doğru cevap vermede ve nispeten okunabilirlik açısından en iyisi olduğu belirtilerek, hastaları BDM sohbet robotlarının nadiren de olsa uygunsuz cevaplar verebileceği konusunda uyararak gerektiğini bildirmişlerdir (Bakınız sayfa 313-317).

Yakar ve Alaçamlı'nın "Fotorefraktif Keratektomi Sonrası Kullanılan Lotrafalcon A ve Senofilcon A Bandaj Kontakt Lenslerin Görme Rehabilitasyonu ve Oküler Konfora Etkisi" başlıklı prospektif çalışmasında, iki farklı silikon hidrojel bandaj kontakt lensin (BKL) fotorefraktif keratektomi sonrası görsel rehabilitasyon ve oküler konfora etkisi karşılaştırılmıştır. Çalışmaya dahil edilen 30 hastanın bir gözüne Lotrafalcon A diğer gözüne ise Senafilcon A BKL cerrahi işlem sonrası uygulanmış ve 5. günde çıkartılarak bu süredeki subjektif oküler rahatsızlık semptomları değerlendirilmiştir. Cerrahi sonrası 15. gün ve 1. ayda ise gözler sferik eşdeğer (SE) açısından karşılaştırılmış. Oküler rahatsızlık skorları açısından BKL arasında fark saptanmaz iken ($p>0,05$). ameliyat sonrası 15. gün ve 1. aydaki SE değerler açısından fark olduğu ($p<0,05$) ve Senofilcon A materyal lens takılan gözlerde ameliyat sonrası görsel rehabilitasyonun daha iyi olduğu belirtilmiştir (Bakınız sayfa 318-323).

Erdoğan ve Yüksel'in 2013-2022 tarihleri arasında Türk Oftalmoloji Derneği (TOD) Ulusal Kongrelerinde sunulan Oküloplastik Cerrahi ve Orbita konusundaki bildiri özetlerinin yayımlanma oranlarını araştırdıkları çalışmada 802 sunum değerlendirilmiştir. Sözlü sunum yapılan 233 çalışmanın %24'ü makale haline gelirken, poster olarak sunulan 569 çalışmanın sadece %11,6'sı yayımlanmış ($p<0,05$). Sunumlar içerik açısından değerlendirildiğinde klinik çalışmaların yayımlanma oranının olgu özetlerine göre daha yüksek olduğu saptanmış (%21,8 vs. %6,3) ($p<0,05$). Araştırmacılar 10 yıllık sürede sunulan tüm bildirilerin ancak %15,2'nin yayın haline geldiğine dikkati çekerek, Türkiye'de bilimsel yayın potansiyelinin artırılması için olumsuz faktörlerin belirlenerek sorunların giderilmesi ve klinisyenlerin bu konuda desteklenmesi gerektiğini vurgulamışlardır (Bakınız 324-329).

Bu sayıdaki BDM ile ilgili ikinci çalışma Postacı ve Dal tarafından yapılmıştır. Prematüre retinopati (ROP) çocukluk çağının önemli körlük nedenlerinden biri olup, erken tanı, sürekli izlem ve hızlı uygun tedavi ile önlenir. Bebeklerin takibi ve tedavisi konusunda ailelerin de bilinçli olması önemli ve gereklidir. Nitekim bu konuda TOD tarafından ROP bilgilendirme rehberi hazırlanmıştır. Ancak rehberdeki bilgilerin hasta yakınları tarafından okunabilir ve anlaşılabilir olması gerekmektedir. Araştırmacılar bu çalışmada TOD'nin hazırladığı ROP rehberindeki 30 soruyu BDM'den GPT-4.0, GPT-4o mini ve Gemini'ye yönelterek sonuçları karşılaştırmışlar. TOD ROP rehberinin ve yanıtların okunabilirliği, Ateşman ve Bezirci-Yılmaz formülleriyle analiz edilirken, kapsamlılık ve doğrulukları ROP uzmanları tarafından değerlendirilmiştir. TOD broşürünün okuma düzeyi, literatürde önerilen 6. sınıf okuma düzeyinin üzerinde iken, GPT-4.0 ve Gemini'nin ürettiği materyallerin okuma düzeyleri anlamlı olarak daha düşük saptanmış ($p<0,05$). Doğruluk ve kapsam açısından GPT-4.0 en yüksek, Gemini'nin ise en düşük puanları aldığı görülmüş. Sonuç olarak yazarlar GPT-4.0'nin, hasta bilgilendirme materyalleri üretiminde daha okunabilir, doğru ve kapsamlı içerikler sunma potansiyeline sahip olduğunu ancak BDM'lerinin sağlık alanında kullanımında bölgesel tıbbi farklılıkların da önemli ve etkili olabileceğine dikkati çekmişlerdir (Bakınız 330-336).

Özdemir Yalçınsoy ve ark., "Pediatrik Non-Enfeksiyöz Üveitte Adalimumab Tedavisinin Etkinliği:

Retrospektif Kohort Çalışması" başlıklı çalışmalarında, 16 yaş altı pediatrik non-enfeksiyöz üveit (NEÜ) tanısı ile izlenen 91 hasta dosyasını geriye dönük tarayarak, konvansiyonel immünosupresif tedaviye yanıtız 53 hastaya ait 103 gözde adalimumab (ADA) tedavisinin etkinliğini değerlendirmişler. Hastaların en az bir yıl süre ADA kullandığı çalışmada, ADA tedavisi öncesi ve sonrası olgular en iyi düzeltilmiş görme keskinliği (EİDGK), göz içi enflamasyon şiddeti, üveit atağı sıklığı, topikal ve sistemik kortikosteroid kullanımı ve santral maküla kalınlığı açısından incelenmiştir. Çalışmaya dahil olan hastaların %49'u ön üveit, %41,5'i orta üveit ve %9,4'ü panüveit olup, takip süresi 18-120 ay ve ADA kullanım süresi 18-60 ay olarak saptanmış.

BİR BAKIŞTA

ADA tedavisi sonrası üveit atak sıklığı, göz içi enflamasyon şiddeti, topikal ve sistemik kortikosteroid dozu ve ortalama santral makula kalınlığı değerleri anlamlı oranda düşük bulunurken ($p<0,05$), EIDGK'de önemli artış saptanmıştır. Çalışmada genellikle standart dozda ADA tedavisi kullanıldığı, ancak hastaların %22'sinde haftalık tedavi uygulandığı belirtilmiştir. Haftalık uygulama ile hastaların %83'ünde intraoküler enflamasyon kontrolü sağlanmıştır. Çocukluk çağı üveitlerinin tanı ve tedavisinin zor, komplikasyon oranlarının ve görme kaybı riskinin yüksek olması nedeniyle yönetiminin kolay olmadığını belirten yazarlar, ADA'nın pediatrik NEÜ'de görsel sonuçların iyileştirilmesi ve intraoküler enflamasyon kontrolünde etkili bir tedavi ajanı olduğunu, sistemik ve topikal kortikosteroid ihtiyacını azalttığını vurgulamışlardır (Bakınız 337-343).

Şimşek ve ark. tarafından kaleme alınan bu sayıdaki derleme "Oküler Alerjide İn Vivo Konfokal Mikroskopinin Yeri" başlığında olup, kornea ve konjonktiva tabakalarını non-ivaziv ve gerçek zamanlı değerlendiren bir görüntüleme tekniği olan in vivo konfokal mikroskopi (İVKM) ile atopik keratokonjonktivit (AKK) ve vernal keratokonjonktivit (VKK) olgularındaki oküler yüzey değişiklikleri zengin görseller ile anlatılmıştır. Yazarlar, AKK ve VKK'te hastalığın patogenezi, tanı ve tedavi etkinliğinin izlenmesinde İVKM'nin kullanılması konusunu detaylı olarak irdelemişlerdir (Bakınız 344-353).

Özen ve İnal Özen, tek gözde görme azalması ve gözbebeğinde büyüme fark ederek acile başvuran, nörolojik değerlendirme ve manyetik rezonans görüntüleme (MRG) sonrası göz konsültasyonu istenen bir olgu sunmuşlardır. Göz muayenesinde göz içinde metalik yabancı cisim ve öyküsünden iki ay önce göz travması geçirdiği saptanması üzerine yazarlar, anizokorik hastalarda nörolojik tetkik öncesi göz konsültasyonunun önemine dikkat çekerek, yabancı cisim olasılığı nedeni ile MRG'nin bu olgularda yaratacağı risklere dikkati çekmişlerdir (Bakınız 354-357).

Oklar ve ark., lakrimal bez tutulumu ile kliniğe başvuran 63 yaş granülamatoz polianjitis (GPA) tanısı alan erkek hastada ilerleyen zamanlarda gelişen farklı göz patolojilerini tanımlayarak, ayırıcı tanı ve tedavi yaklaşımlarını tartışmışlardır. Öncelikle solunum yolları ve böbrekleri tutan, nekrotizan granülomlar ve vaskülit ile karakterize nadir rastlanan otoimmün bir hastalık olan GPA'da erken tanı ve agresif tedavinin hayati önem taşıdığını vurgulamışlardır (Bakınız 358-363).

Koçer ve ark., katarakt cerrahisi sonrası erken veya geç dönemde ön kamarada görülebilen, enflamasyon, göz içi basınç yüksekliği ve kornea ödeme neden olabilen lens bakiyesini, neodimyum katkılı itriyum alüminyum granat (Nd:YAG) lazer ile temizledikleri iki olguyu sunarak, herhangi bir komplikasyon gelişmediğini ve lens bakiyesinin ilk gün içinde rezorbe olduğunu bildirmişlerdir (Bakınız 364-368).

Daungsupawong ve Wiwanitkit, editöre mektubunda, Korkmaz ve ark.'nın "Tıbbi Tedavi ile Gerileyen Limbal Kök Hücre Yetmezliğinin Değerlendirilmesi" başlıklı makalesine yönelik görüşlerini bildirerek, çalışmada limbal kök hücre yetmezliğinin (LKHY) tıbbi tedavisine ilişkin önemli bilgiler sunulduğunu ancak bazı yönlerinin eleştirel olarak incelenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Çalışmada olgu sayısının az, yaş ve kök hücre yetmezliği etiyojisi açısından heterojen olması, tek bir tedavi stratejisinin geliştirilmesi için yeterli olmadığını ve uygulanan tedavinin daha detaylı olarak açıklanmasını istemişlerdir. Korkmaz ve ark.'na, LKHY etiyojisinin tedavi yanıtı üzerindeki etkisi, tam LKHY regresyonu olan hastaların hangi özellikleri gelecekte tedavi kararlarına rehberlik etmek için kullanılabilirliği, özellikle oküler rozasea ve blefarit için çeşitli tıbbi tedavilerden ne gibi uzun vadeli sonuçlar beklenebileceği şeklinde bazı sorular yönelterek LKHY ile ilgili randomize, kontrollü, LKHY'yi moleküler düzeyde değerlendiren, hedefe yönelik tedavinin planlandığı ve hastalara ait uzun dönem sonuçları içeren çalışmalara gereksinim olduğunu belirtmişlerdir (Bakınız 369-370).

Korkmaz ve ark., çalışmalarının retrospektif olması nedeni ile güvenilir verileri olan hastaları dahil ettiklerinden olgu sayısının az olduğunu, LKHY'de etiyojilerin farklı olabileceği ve her hastaya uygun tek bir strateji yerine kişiselleştirilmiş ve kademeli bir tedavi protokolü benimsenmesinin doğru olduğunu, ancak yazılarında özellikle bazı etiyojilerde, limbal homeostazın yeniden sağlanmasının daha fazla cerrahi müdahaleye gerek kalmadan LKHY'nin tedavisine olanak sağlayabileceğini vurgulamayı amaçladıklarını belirtmişler. Çalışmalarında, primer olarak antienflamatuvar ve lubrikasyon tedavisini en uygun tıbbi yaklaşım olarak kabul ettiklerini ve verilerin analizini bu doğrultuda gerçekleştirdiklerini ifade etmişler. Sınırlı sayıda olgu ile geri dönüşümlü LKHY'ye klinisyenlerin dikkatini çekmeyi hedeflediklerini belirterek, Daungsupawong ve Wiwanitkit'in mektubunda önerdiği gibi moleküler mekanizmalara odaklanan daha kapsamlı çalışmalara öncülük etmeyi amaçladıklarını bildirmişler. Prospektif, randomize kontrollü çalışmaların, LKHY'ye tıbbi tedavi yaklaşımıyla ilgili soruların yanıtlanmasına yardımcı olacağı görüşünde olduklarını bildirmişlerdir (Bakınız 370-371).

Sonuna geldiğimiz 2024 yılını, özgün araştırmalar, derleme, olgu sunumları ve editöre mektup şeklinde birbirinden değerli bilimsel yazılar ile uğurlarken, yeni yılın tüm dünyaya sağlık, mutluluk ve huzur getirmesini diliyoruz.

Saygı ve sevgilerimizle,

Editöryel Kurul Adına
Dr. Nilgün Yıldırım